

15 anys construïnt allò comú: l'autonomia al barri de Sants

I el 15M tot va esclatar...

Per circumstàncies que ara mateix no venen al cas, el moviment del 15M em va agafar a contrapeu i fora de Barcelona. -Increïble! El que mai havíem vist, com gaudiries... Has de tornar immediatament per veure-ho! Les converses telefòniques amb els meus companys i companyes, no podien més que transmetre'm la immensa il·lusió que provocava el fet de veure, per fi, milers de persones articulant nocions comunes en assemblees multitudinàries, sortint al carrer i prenent la plaça principal, el lloc central per excel·lència de la ciutat.

Pels qui treballem des de fa anys, directa o indirectament, a la llum o a l'ombra, per transformar l'actual estat de coses a partir de l'autoorganització quotidiana, aquell esclat suposà un salt qualitatiu, però sobretot quantitatiu, important. Durant dos mesos, la Plaça Catalunya esdevingué l'escenari principal de visibilització i canalització de la indignació que provocava l'enèsima crisi capitalista i la pèrdua de confiança cap al marc polític-econòmic hegemònic, la democràcia representativa espectacular i l'economia de mercat financiaritzada. De sobte, una nova generació prenia la iniciativa i sortia al carrer per primera vegada, posant en primer pla, de nou, una forma de descontent a l'esfera pública. La conquesta d'un lloc possibilitava l'encontre i per tant la capacitat d'instaurar un "nosaltres" genèric que potencialment s'obria a qualsevol persona que, senzillament volgués compartir i fer col·lectiva la indignació. Un estar-juntes o trobar-se, que possibilitava el desenvolupament de tot un conjunt de potencialitats per alimentar una perspectiva comuna que qüestionés el capitalisme com a règim d'explotació-acumulació i el vehicle de la seva legitmiació, la lògica de la representació. Un somni compartit que simbolitzava el despertar generalitzat d'una població farta i indignada de no ser tinguda en compte en les qüestions més decisives. Fartes, de ser poc més que víctimes propiciatòries i impotents de la crisi; indignades, de saber-se condemnats a ser peons d'una partida d'escacs orquestrada i dirigida per altres.

Una indignació que operà com a canalització d'una força col·lectiva i no com a expressió de la impotència. Un sentiment compartit gens "sentimental", més important per la vinculació mútua que possibilitava i instaurava que per la pròpia emoció en si. En aquest sentit, no tingué res a veure amb l'¡Indigneu-vos! edulcorat de saló de Hessel.¹ El context de crisi generalitzada i la seva posada en situació, performaren la qualitat i la força del descontent col·lectiu, al carrer. Era una indignació més com la de Spinoza, primària i terrenal, com l'expressió d'odi cap a algú que ha fet mal a algú altre. Una emoció viscuda com una rebel·lió de la pròpia experiència,² articulada mitjançant un gest com a capacitat col·lectiva per poder actuar contra l'opressió i impugnar les causes del malestar. Com el 27 de maig, després de perdre i recuperar la Plaça de Catalunya arran del desallotjament dels mossos d'esquadra. Un assalt important per la seva articulació com un gest d'autoafirmació i possessió col·lectiva de l'indret.³

Cal aclarir però, que el combat en el camp de la significació i delimitació conceptual del moviment va travessar i seguirà travessant també els debats sobre les formes de protesta i les seves concrecions. Per sobre de tot, i potser en això també radica la força dels indignats, es tracta d'un moviment plural i heterogeni, en construcció permanent, amb capacitat de mutació en funció de l'oportunitat i el moment polític. Caldrà seguir reformulant els interrogants bàsics i inicials que s'obriren aleshores: Què ens indigna? Perquè estem indignats/ades? I com exterioritzem, traduïm, ens organitzem i actuem en conseqüència amb aquest sentiment polític? Preguntes centrals a l'hora d'escatir les tàctiques i formes de mobilització, potser més enllà de l'impacte social mesurable, la força incommensurable del 15M.

Tot el que puja, baixa o com estabilitzar la protesta social?

Però tota aquella força no va sorgir, ni podia sorgir del no-res. Per comprendre d'on va néixer

1 Sense dubte, l'únic encert d'aquest panflet ha resultat tenir un títol profètic. Hessel, Stéphan, ¡Indigneu-vos! Destino: Barcelona, 2010

2 La indignació segons Spinoza a: Hardt, M i Negri, T Commonwealth Akal: Madrid, 2011 (pp 243-247)

3 Sense aquest gest col·lectiu que l'acompanya, la indignació resulta impotent i fàcilment recuperable pel poder.

l'energia d'aquells mesos i per fer facilitar l'anàlisi del moviment, caldrà fer unes passes enrere, aplicant en retrospectiva la clàssica noció de cicle de protesta dins els cicles polítics d'acció col·lectiva.⁴ Els cicles de protesta són talls sincrònics, moments/situacions, en que la concentració de l'acció col·lectiva contenciosa d'un grup social supeditat impacta a l'estructura política i social hegemònica del grup dominant. Es constitueixen en forma de punts àlgids d'acció col·lectiva, on els actors involucrats posen en comú un determinat repertori d'acció i mobilització, unes formes de lluita i articulació de la protesta, en funció d'una estructura d'oportunitats polítiques determinades, per impugnar l'ordre social establert. Si és un cicle, és perquè l'abast del mateix es repeteix, irregular, però, pendularment. La seva trajectòria s'expandeix i es contrau, alternant moments d'alta presència i visibilitat o de flux, amb moments de debilitat i invisibilitat o reflux. Icònica i gràficament, la forma clàssica de llegir aquests processos és equiparar la trajectòria de la participació social amb la d'una muntanya russa de qualsevol parc d'atraccions. Les pujades i baixades, els plecs i replecs es succeïxen, generant ones i corbes d'inflació i deflació de la potència, la eficàcia i visibilitat del moviment concret.

Per això, els qui desitgem la continuïtat dels moviments més enllà d'aquest esquema, gairebé és més important saber com davallar del cicle concret que la pròpia pujada potencial posterior. No tant sols cal ser un bon surfista (col·lectiu) per travessar amb èxit els tsunamis espectaculars, sinó esdevenir un bon paracaigudista, o millor, preparar la infraestructura necessària per amortiguar el cop de la presumible caiguda de després de cada cicle de protesta. De tal manera, que cada vegada que, successivament, s'aterri des d'una dinàmica alcista, hi hagi mecanismes pal·liatius que et permetin retornar a un punt més alt del que es tenia abans de l'inici del cicle anterior. És només així com, poc a poc, centímetre a centímetre, els moviments socials de base ens anem apropiant de l'esfera pública i política o construint des de l'antagonisme, allò comú.

La importància de la creació de llocs per la reproducció de formes de fer política i la interrelació entre espai i poder no és nova, ja Carl Schmitt certificava que: "No existeixen idees polítiques sense un espai al que siguin referibles, ni espais o principis espacials als que no es corresponguin idees polítiques"⁵. La producció de l'espai, seguint a Lefebvre, és la producció de l'espai diferencial. Aconseguir produir espais implica la producció de relacions socials diferenciades en territoris diferents⁶. És a dir que la territorialitat s'implica mútuament amb la sociabilitat i a l'inversa. Per això, només si s'aconsegueix una "acampada permanent i generalitzada". O menys metafòricament, la llarga pervivència de llocs propis i certes infraestructures organitzatives en tots els camps de la vida: social, polític, i econòmic hi ha alguna possibilitat, alguna garantia d'èxit. Cal teixir alternatives horitzontals d'abast estructural, altres formes-de-viure, de dir, de fer i de relacionar-se que potencialment comparteixin més i més persones. Generalitzant i estabilitzant l'efecte "acampada", és a dir generant llocs propis d'autonomia efectiva des d'on impulsar estratègicament, no tant sols tàcticament, formes de vida que subverteixin l'ordre dominant, gradualment, per tots els barris de la ciutat.

La continuïtat d'aquesta ocupació generalitzada de l'esfera pública dependrà de la pròpia habilitat per vèncer les possibles corrupcions de la potència col·lectiva. Tant pels perills del present: la incapacitat de traduir el descontent i la indignació en acció efectiva i performativa; l'aïllament autàrquic i autorreferencial, la confusió mitjans-fins (finalització d'un mitjà de lluita)⁷ o

---

4 Aquests autors s'inspiren en els gràfics dels cicles econòmics d'acumulació generats pels economistes, per llegir els processos cíclics i pendulars de participació dels moviments socials. Hirschman, A *Interés privado y acción pública*, Fondo de Cultura Económica, México, 1986. Funes Rivas, MJ "Albert Hirschman y su fenomenología de la participación: una revisión crítica" a: *Reis* 74/96 (pp 173-188). I també: Tarrow, S *El poder en movimiento: Los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*, Alianza editorial: Madrid, 2004.

5 Malgrat les seves idees conservadores i pro nazis Carl Schmitt fou un dels pensadors claus i més clarividents de la ciència i la filosofia política. Cita a: Cavalletti, A *Mitología de la seguridad*, Adriana Hidalgo editora, Buenos Aires, 2010.

6 Zibechi, R *Territorios en resistencia. Cartografía política de las periferias urbanas latinoamericanas*, Baladre-Cgt-Zambra-Ecologistas en Acción, Málaga, 2011 (pp31). Zibechi segueix l'argument de Lefebvre sobre la producció de l'espai.

7 La distinció crítica i funcional entre mitjans-fins és també un dels elements claus de l'èxit, una assemblea perd el

l'espectacularització excessiva de la protesta⁸. Com potser més importants, els del futur: la desmobilització per contagi fins a l'apaivagament amb una desconexió individual gradual d'allò comú, i en general, les possibles discontinuïtats temporals i trencaments generacionals. Com construir ponts transitables per l'experiència autònoma? Com inventar sistemes de comunicació que possibilitin la transmissió de l'autoorganització més enllà de l'immediat i les persones concretes?

En aquest sentit, cal saber partir des de les individualitats, des de la base, però també aprendre a mirar més enllà, transgeneracionalment. Com ho feren els nostres besavis i avis en el període 1870-1939, transmetent de pares i mares a fills i filles la necessitat d'autoorganització i resistència. Així com la preponderància de posseir institucions pròpies (sindicats, cooperatives, ateneus, mútues) on desenvolupar formes de sociabilitat autònomes, una esfera pública proletària no estatal⁹, un imaginari i espais comuns. Un exemple d'aquestes institucions autogestionàries foren les cooperatives, des d'on s'camina amb el propòsit d'orquestrar una revolució lenta, però segura i de llarg abast, des dels fonaments de la transformació del consum individual i familiar. O, més a prop en el temps, com ho han fet, en part i relativament, a Euskal Herria des de 1975 o a Bolívia recentment. Tant sols d'aquesta forma, creant i eixamplant les noves institucions autogestionades i relacions derivades de la cooperació social, el descens irreparable de la corba no serà inevitable i el cicle de protesta insurreccional, estabilitzat en el punt àlgid, esdevindrà una situació revolucionària permanent.

Més enllà de la visió simplificadora i episòdica d'aquest tipus d'unitats d'anàlisi, que tant sols serveixen per facilitar la lectura d'aquesta mena de processos, la realitat sempre resulta més obstinada i complexa. Els cicles s'intercalen, s'entrecabalguen entre si, disruptiva i arrítmicament, lluny de mantenir una seqüència regular. Els repertoris d'acció i les formes de protesta poden viatjar d'un cicle a l'altre, virtualitzar-se de forma diferent, entremesclar-se, entertolligar-se, subvertir-se. Que la noció de cicle de protesta ajudi a ordenar l'anàlisi no vol dir que s'estableixi com a dogma i que no pugui deconstruir-se. El problema que planteja la noció de cicle de protesta a nivell analític, com molts conceptes de les ciències socials, és que sovint s'oblida que han de ser les categories d'anàlisi les que descriuen la realitat i no la realitat la que s'ajusti a les nostres categories d'anàlisi. La complexitat de la realitat desborda la potència del llenguatge, els conceptes s'acomoden a una perspectiva determinada i al seu esbiaix analític. Darrera els cicles de protesta i les seves variables: les formes d'articulació, el repertori d'acció i l'estructura d'oportunitats polítiques, normalment hi ha factors que s'escapen qualitativament de la lectura per cicles. En el cas del 15M, per exemple, l'instrumental teòric proposat, resta cec i impotent a una de les característiques principals de la mobilització. Una força aglutinadora que mobilitza quasi emocionalment als seus protagonistes, una energia que alimenta el col·lectiu, que parteix i es canalitza a través de la mancomunió d'un sentiment, la indignació.

Són aquestes formes d'acció les que permeten llegir la complexitat i mescla dels ingredients dels que es componen els diferents moviments, això és la continuïtat o el trencament respecte formes anteriors. Perquè no és l'acció en si la que promou la potència política, sinó la intel·ligència en la combinació tàctica de varies tipologies d'intervenció en funció de la lectura de la situació i el moment polític. És evident, per exemple, que l'acampada-protesta constitueix un tipus d'acció recurrent dins el repertori de protesta dels moviments socials catalans: com les de desembre de 1994 a la Diagonal en favor de destinar el 0.7% del PIB als Països en desenvolupament; Trenquem el Silenci el maig del 1999, les de maig del 2000 contra la Desfilada Militar o les d'abril de 2003 contra la Guerra de l'Iraq. I això és així perquè, ja està dit, les tendes i els campaments permeten configurar llocs propis -més o menys efímers-, però en definitiva llocs, que possibiliten l'encontre. Espais simbòlica i físicament autònoms, des d'on concretar l'autogestió i assajar

---

sentit i la potència quan es converteix en un fi en si mateix, com en part i certs moments, succeí a Plaça Catalunya.

⁸L'espectacular, col·lonitzat pel capital des de fa unes dècades -com diria, Debord- tant sols pot ser un moment més on es concreten les lluites de cada dia, mai l'únic mitjà, i molt menys, una fi en sí mateixa. Precisament, els moments de debilitat d'articulació de la crítica es perceben amb meridiana facilitat quan la protesta és excessivament mediatitzada. És llavors quan el monopoli de l'espectacle recupera i tregiversa pel seu profit les armes de la crítica. I s'imposa sense pietat, tallant d'arrel qualsevol possibilitat de desenvolupament de potència col·lectiva.

⁹ Ealham, Ch *La lucha por Barcelona*, Alianza, Barcelona:2005

l'autogovern. Una altra invariància en les formes de protesta dels últims temps, és que la presa de decisions es vehicula mitjançant l'assemblea, màquina d'articulació i de gestió col·lectiva per excel·lència dels moviments socials de base autònoms de les darreres dècades, i que s'ha transmès de generació en generació. O no menys important, la persistència de l'ocupació més enllà de l'okupació, com a pràctica política de reapropiació d'espais comuns al llarg dels diferents cicles, desvestint-se -per sort- de les seves disfresses identitàries.¹⁰

L'ascensió d'un nou cicle de protesta: De l'oposició al Pla Bolonya a la indignació generalitzada

A grans trets, podem dir que Plaça Catalunya es va convertir en l'epicentre on es concentraren i condensaren totes les formes polítiques d'articulació de la protesta antagonista d'aquestes darreres dècades a la ciutat. Malgrat la complexitat en l'escala d'anàlisi, degut a la intersecció de d'onades llargues i curtes o la variabilitat en l'escala territorial, podem dir que el 15M barceloní va ser el resultat de la intersecció d'un cicle de protesta curt començat a partir de les lluites contra el pla Bolonya a les universitats l'hivern de 2008 i d'un de llarg, que arrencà a la dècada dels 90 del segle passat.

La lluita contra el pla Bolonya, més enllà de la seva efectivitat pràctica va propiciar l'entrada d'una "nova" generació a l'escena antagonista de Barcelona. Durant 4 mesos, mitjançant l'acció directa, s'ocuparen facultats i el rectorat de la UB, un altre clàssic en el repertori d'acció tradicional de protesta estudiantil barceloní, amb l'expressió d'unes formes de lluita que transcendiren el fracàs de la impugnació del propi pla. Fou llavors quan aparegueren nous projectes d'okupació, com La Rimaia, Barrilonia o La Carboneria, que permeteren establir i al mateix temps "escapar" de les lluites parcials estudiantils amb la creació d'una nova institució popular d'autogestió del coneixement, la Universitat Lliure. El març de 2009 la dura repressió del moviment es mediatitzà i desembocà en una gran manifestació que podem llegir, en part, com la obertura de la protesta dels estudiants. Fou al caliu d'aquells esdeveniments on es començaren a teixir noves aliances que reactivaren l'antagonisme.¹¹

El 29 de juny del mateix any, individualitats, col·lectius i sindicats de base, seguint l'estela victoriosa dels conductors d'autobusos, protagonistes de la lluita pels dos dies de descans contra TMB constituïren l'Assemblea de Barcelona. Semblava que alguna cosa començava tímidament a entrar en ebullició, la indignació començava a traslluir-se a través de les noves mobilitzacions. El 19 desembre de 2009 un grup d'activistes expropiaven un supermercat Caprabo/Eroski a Nou Barris. L'1 de maig de 2010 centenars de persones ocupaven simbòlicament l'hotel de luxe Mandarin en ple Passeig de Gràcia. El 25 de setembre s'organitzà la festa de la Mercè crítica, donant lloc a l'anomenat Moviment del 25 i a una manifestació que, amb una acció contundent i espectacular ocupà la seu del banc espanyol de crèdit, amb fort contingut simbòlic al tractar-se de l'antiga seu del PSUC de la guerra. Durant uns dies, milers de persones ompliren d'intensos debats l'edifici més cèntric dins l'espai més cèntric de Barcelona. La crisi colpejava amb força i el Banc expropiat possibilitava la trobada i posada en comú dels motius col·lectius: Quina és la teva vaga? Quina és la nostra vaga? Fou llavors quan la indignació començà a esdevenir col·lectiva i a massificar-se, també gràcies a la labor que es feu des de l'Agència d'informació 29-s. En aquell context, explosionà la primera espurna durant la vaga general del 29 de setembre, que prengué uns tints insurreccionals que feia molt de temps que no vivíem a la ciutat. Aquell dia, l'espontaneïtat i la força popular dels moviments, guanyaren la partida pels carrers del centre,

---

¹⁰Una altra vegada, la necessitat d'un espai d'acció autònoma precisa d'un lloc propi des d'on posar-la en comú, i si hi ha llocs abandonats per la dinàmica especulativa del gran capital, la pràctica quotidiana de la ocupació ha aconseguit possibilitar i legitimar, en certa mesura, la recuperació i ocupació d'edificis buits. La impugnació de la propietat mitjançant l'ús, el qüestionament del privat mitjançant la institució del comú. Després del moviment d'okupació, les okupacions lluny d'acabar-se van i han continuat, com per exemple: Miles de Viviendas, Magdalenes, La Teixidora, La Revoltosa, La Barberia, La Rimaia, Barrilonia, La Carboneria... Si hi ha alguna reminiscència del que eren els ateneus i la sociabilitat proletària dels anys 20 i 30, es troba sens dubte dins alguns Centres Socials Ocupats, per permanents o efímers que resultin. Trobem alguna cosa d'aquella sociabilitat dins l'ambient d'intensitat i efervescència revolucionària del Banc Reapropiat pel moviment del 25s.

¹¹ Miró, I "El Banc Okupat i la vaga general" a: Espai en Blanc El impasse de lo político, n°9-10-11, Bellaterra

desbordant la prepotència dels agents policials i els seus comandaments.

Després vingueren un seguit de mobilitzacions, més o menys nombroses contra la reforma de les pensions i les retallades, com la manifestació del 22 de gener de 2011, que finalitzà amb l'ocupació, durament reprimida del Palau del Cinema, que havia de convertir-se en la Casa de la Vaga, en una acció d'anticipació de cara a la vaga general convocada el 27 del mateix mes. Una protesta no recolzada pels sindicats majoritaris i que finalment, per dèficits de previsió no va resultar gaire exitosa. Posteriorment arribaria l'1 de maig de 2011, quan una ampla manifestació es desvià dels previsibles recorreguts tradicionals i anà cap a la zona alta, també amb alguns incidents en una àrea poc acostumats a rebre, ni els embats de la crisi ni les seves conseqüències socials.

I poc després, el que ja coneixem, la traducció al carrer de la crida col·lectiva i rabiosa de les xarxes socials; barrejat amb un descontent generalitzat que sorgia inicialment de Madrid, amb ecos de Tahrir i que ressonava per tot l'estat; més l'aportació i canalització -més nostrada- dels qui havien participat de les mobilitzacions dels darrers mesos; propiciaren l'esclat final del punt àlgid del cicle amb el 15m d'enguany i l'ocupació del lloc simbòlicament central per excel·lència de la ciutat, la Plaça Catalunya.

Sants: 15 anys construït i articulant un espai polític comú

Però no és d'aquest cicle de protesta que he vingut únicament a parlar avui, o si, però en una altra escala espacial i temporal, la del barri de Sants. Aquest repàs dels últims temps tant sols serveix per traslladar la idea elemental de que les lluites espectaculars no apareixen del no-res, i tampoc, evidentment, acaben en no-res. Els punts més visibles i els pics més alts de mobilització tan sols són el resultat de processos complexos, confluència d'un o diversos grups de gent amb l'empenta necessària per a prendre la responsabilitat de l'acció social, combinat amb el compromís constant de la lluita del dia a dia de molts col·lectius i persones des de la base.

Aquesta última setmana ha estat moguda al barri d'Hostafrancs, potser per això no m'he pogut preparar tant bé com voldria la intervenció d'avui, i fins i tot, podria dir que els esdeveniments han acabat per truncar-me una introducció que tenia pensada glossant els èxits relatius assolits darrerament al barri. El desallotjament sobtat de l'habitatge 18n, un bloc d'edificis buit i abandonat, entre les mans d'una immobiliària i de la banca, recuperat per l'assemblea indignada del 15m de Sants, desacredita la visió totalment positiva que anava a donar de l'actualitat social.¹²

Al marge d'aquest petit entrebanc, a Sants últimament no ens podem queixar. És el segon any que s'organitzen les Festes Alternatives al parc de l'Espanya Industrial, després d'anys de reivindicar-ho via acció directa. Enguany en farà divuit que es realitzen, aconseguint una afluència de gent cada cop major, sense subvencions i al contrari, constituint un mitjà imprescindible que permet l'autofinançament dels moviments al llarg de l'any. Però també i potser més important, l'actualització anual de l'estar-juntes gestionant un espai comú. De fet, va ser al voltant d'aquest event anual que va néixer l'esperit de lloc comú i la noció d'un nosaltres, elemental per qualsevol projecte de l'autonomia. Com un pretext, la festa és un element cohesionador de primer ordre a qualsevol esfera antagonista, també a la santsenca.

El mes de juny passat, després d'una lluita que es remunta a finals dels anys 70, vam aconseguir entrar a Can Batlló. La gasiveria de la propietat, la immobiliària Gaudir de la família Muñoz i Ramonet -d'origen franquista- i la inacció de l'administració, va provocar la paralització del pla durant els primers trenta anys de democràcia. En aquells anys, la sempre vigilant resistència veïnal va impedir també amb una pressió constant i incansable, les possibles aventures privatitzadores. Després de mil estira i arronsa, farà dos anys, des de la Plataforma Can Batlló pel

---

¹² Per altra banda, és veritat que tant sols certifica que estem en temps durs, d'intensificació de la protesta, on la crisi apreta i el govern neoliberal que domina està endurint les mesures contra la dissidència. Malgrat tot, que s'hagi posat fi a aquesta acció d'aquesta manera és circumstancial i contingent, atribuïble a la desgràcia d'una jutgessa implacable i inclinada a una repressió expèdita. Perquè feia temps – a no ser pel seu “germà gran”, l'edifici 15o de 9barris- que una ocupació no aconseguia tals mostres de suport i legitimitat social entre les xarxes veïnals del barri i de la ciutat.

Barri es va plantejar a l'Ajuntament que, o bé activaven i acabaven el procés, o l'11 de juny de 2011 s'entraria forçosament al bloc 11 del recinte. Al principi, la regidora Inma Moraleda, va riure irònica i incrèdula: -I ara! No us preocupeu, el juny del 2011? Ja estarà tot fet!... Però quan s'acostava la data i van veure que, efectivament, no havien fet res de res, es van començar a posar nerviosos. Uns dies abans del que havia de ser l'ocupació, coincidint també amb la immediata desfeta socialista i l'ascensió dels "neoconvergens" a l'ajuntament, van trucar precipitadament, comunicant que cedien la nau indefinidament. I allí són des de llavors, recuperant un espai privat pel barri, comunilitzant els recursos, garantint la "publicitat" d'un espai molts anys tancat i construint una biblioteca, un auditori, salas per col·lectius, un rocòdrom, una ludoteca, acollint el banc d'aliments i en definitiva, demostrant que l'autogestió no tant sols és possible, si no desitjable.

Entre d'altres processos col·lectius en marxa, a destacar, hi ha la campanya per la recuperació de l'antic edifici de La Lleialtat Santsenca, seu d'una antiga cooperativa, actualment abandonada i de propietat municipal, que una part molt representativa del teixit associatiu reclama. De moment, tot apunta a un futur èxit en les seves reivindicacions. També òbviament cal recordar les tres amenaces de desallotjament frustrades per l'autodefensa popular del Centre Social Autogestionat Can Vies, que enguany farà quinze anys de resistència.

Per no parlar de la nombrosa xarxa de locals i infraestructures socials que s'estenen a hores d'ara per tots els racons del barri, i que permeten, incipientment, la constitució d'aquesta mena d'esfera pública no estatal de la que parlava abans: el mateix Can Batlló o Can Vies, el Casal Independentista Jaume Compte de Sants, l'Espai Obert, el Centre Social de Sants, l'Ateneu Llibertari de Sants o l'hort comunitari de La Farga. O l'existència de col·lectius com: Negres Tempestes, el col·lectiu d'arquitectes de La Col o darrerament, la Xarxa de Suport Mutú. O l'eixam de projectes d'economia social i autogestionària que, poc a poc, s'estén pel territori: la Xarxa d'Intercanvi de Sants, les cooperatives de consum: Germinal-Sants, Panxacontenta de l'Espai Obert i Favas comptades del Casal Independentista. Les de treball: Teteria Malea, el videclub Pim Pam films, Fil a l'Agulla, La Ciutat Invisible, Tat espais i tantes d'altres. Les d'ensenyament: l'escola Magòria, la institució Montserrat. També amb la presència de la seu de les federacions de cooperatives de Catalunya. O altres projectes, comerços i espais afins: la botiga ecològica i de criança Ecotendència, el restaurant Terra d'Escudella, el bar la Bauxa, el growshop L'Hortet de Sants o la perruqueria Lliure. Així com la formació d'un cercle nombrós de persones que vertebrin la seva activitat i giren entorn la recuperació de la cultura popular: Castellans de Sants i el seu local, Diablers de Sants i Bastoners. I de segur que me'n deixo algun. Per no dir els mitjans de comunicació propis consolidats com La Burxa, el portal web d'informació Barrisants.org o SantsTV amb un llarg recorregut. O darrerament, el fet de que La Directa, setmanari dels moviments socials tingui també la seva seu al barri.

Si interpretem tota lluita política com un combat per l'apropiació d'allò comú¹³, podem dir que a Sants portem quinze anys o més, lluitant per aconseguir reproduir i fer créixer aquest espai comú. Quinze anys territorialitzant un antagonisme que malgrat els fluxos i refluxos i les discontinuïtats, segueix avançant i actualitzant-se. Quinze anys, o potser més, teixint un espai de contrapoder comunitari alternatiu a la política representativa municipal, amb el qüestionament de la seva lògica i els seus engranatges: la forma partit, l'autoritat, la representació, la jerarquia, la delegació i la verticalitat en la presa de decisions. Un espai col·lectiu autònom i heterogeni, de suport mutu i de dinàmica destituent que intenta reapropiar-se de la capacitat de fer política de base, practicant la democràcia directa, o sigui, la capacitat d'autogestionar els propis assumptes, de la comunitat per la comunitat mateixa. Per això es va crear l'Assemblea de Barri de Sants (ABS), al principi, el 1996, íntimament vinculada al moviment d'okupació i als seus espais, però que després va saber obrir-se a altres sensibilitats, i així, eixamplar la potència del col·lectiu i el vincle comunitari.

La rabiosa efervescència dels 90: la reconquesta del carrer

L'explosió dels embats juvenils dels moviments socials d'aquella generació es produí entre 1996 i 2001, i si bé mai fou un espai de masses, la seva desenfrenada intensitat serví com a reobertura

13 Hardt, M i Negri, T Commonwealth, Akal: Madrid, 2011.

d'un espai polític dissident a Barcelona amb unes pràctiques autònomes al carrer que vertebraren mobilitzacions insurreccionals i disruptives inèdites des de feia anys a la ciutat. Significaren, en certa mesura, la reconquesta comunitària de la política, demostrant que es podien obrir espais socials relativament autònoms no capturables i més enllà de les administracions, que la política era practicable fora de les urnes i de les xarxes de delegació/representació.

Com tot cicle, el nostre, vingué precedit de formes de lluita que ens transmeteren coneixements indispensables. De l'autonomia obrera aprenguérem l'autoorganització i l'acció directa. Del moviment veïnal, que per aconseguir demandes i construir el barri que volfem era necessària la mobilització. Del feminisme que tot el personal és polític i que tot el polític és personal. La insubmissió al servei militar que era possible dессobeir a l'estat amb accions públiques que trenquessin la normalitat. I de moviments com el Zapatisme a Mèxic, n'admirarem la seva horitzontalitat i autonomia. Es tractava de recuperar l'acció directa i l'autogestió, la capacitat i la potència política que havien arrencat als nostres avis al 36 i expropiat als nostres pares, després, durant les llargues lluites dels 70 de la reconversió industrial a les fàbriques i als barris.

Tota aquella experiència acumulada ens serví de referent, tot i que, de vegades, no tant directament com haguéssim desitjat. La majoria de coses no ens les van ensenyar, les vam haver d'aprendre a cops de porra, persecucions i muntatges policials i també mitjançant les equivocacions pròpies de tot procés d'aprenentatge. Els camps de batalla eren múltiples, l'enemic sempre el mateix, tot i que amb diferents vestidures. Una de les lluites vehiculadores i de base fou la reconquesta de llocs propis on deconstruir la propietat privada i assajar petits mons sense capitalisme i per això ens vam fer okupes. L'okupació visqué un període intens i frenètic d'agitació a través de l'Assemblea d'Okupes de Barcelona creada el gener de 1996. L'okupació del Cine de Via Laietana el 10 de març d'aquell any, certificà l'okupació simbòlica del centre de la ciutat. La posterior manifestació insurreccional després del desallotjament feu córrer i tancar als esporuguits agents policials dins la comissaria i amb aquest gest s'inaugurà el cicle de lluita. El 1996 es van ocupar 12 cases, 10 el 1997 i 10 el 1998, el doble en comparació a 1995. A partir de llavors el nombre de Centres Socials i habitatges ocupats a la ciutat s'ha mantingut gairebé estable fins avui. Entre d'altres, podem destacar destacar l'Ateneu de Korneyà, la Kasa de la Muntanya, la Vakeria i la Lokeria, els Bloques fantasma, El Pati Blau, Can Pascual, Kan Titella, El Palomar o Can Masdeu.

Si bé els antecedents d'okupació al barri foren significatius, com el primerenc Ateneu Kros 10 de 1987 o més tard, el Casal Popular La Garnatxa el 1994, la primera okupació amb transcendència per l'iniciat cicle de protesta fou el del Centre Social Okupat i Autogestionat Hamsa, okupat el 1996 i després la del CSOA Can Vies, el març de 1997. A la presència d'aquests dos centres socials també caldria afegir una sèrie d'okupacions amb funció d'habitatge, però sempre amb alguna activitat pública, que durant tots aquells anys projectaren una primera esfera social compartida i tupida malla comunitària, entorn la que sorgí i es concretà l'Assemblea de Barri.

Aquests llocs serviren per crear i alimentar unes pràctiques subversives que no es quedaren tancades dins els murs dels centres socials, ben al contrari, significaren l'obertura d'un període d'agitació i intervenció pública desenfrenada al carrer. Transversalment, a partir de la impugnació de l'agenda política amb accions simbòliques com el canvi de banderes de l'Ajuntament i del Parlament, on per uns instants hi onejà la bandera okupa o el tapiatge de la casa d'estiueig de Jordi Pujol. Els avalots posteriors en resposta a cada desallotjament, complint al peu de la lletra, la màxima de "desalojos son disturbios" i l'autodefensa irada i organitzada contra objectius concrets i interessos capitalistes. O també amb les protestes en motiu de visites polèmiques, com la boda de la infanta, les vingudes d'Aznar i els seus ministres a Barcelona o la presència de l'exèrcit.

Però també estacionalment a través d'un calendari de mobilitzacions de temàtiques heterogènies on es tractava de generar espais autònoms en dates assenyalades. Amb l'antifeixisme, al voltant del 12 d'octubre; l'anticapitalisme, amb la lluita contra les ETTS, les Assemblees contra l'Atur i la Precarietat i com no, l'1 de maig de resistència anticapitalista; el feminisme el 8 de març. I tot un seguit de lluites que teixien una perspectiva comú i transversal contra l'establert i la falsa normalitat d'allò hegemònic: l'antimilitarisme, les mobilitzacions per l'alliberament gay-lesbic del 28 de juny, la força del moviment estudiantil, les campanyes per l'abstenció, en solidaritat amb els

migrants i els "Papers per tothom" o les jornades d'acció compulsiva com Trenquem el Silenci el 1999.¹⁴

Després d'aquell cicle inicial l'espai polític s'amplificaria l'any 2000 -tot i que perdent certa espurna de radicalitat- amb el fenomen de l'antiglobalització. Seattle, Praga, Gènova i les cimeres i contracimeres, amb el seus episodis i manifestacions massives a Barcelona, la visita frustrada del Banc Mundial (juny 2001) i la Cimera Europea (2002). Mentrestant, al barri, l'ABS es reorganitzava gràcies a una feliç confluència intergeneracional,¹⁵ fou llavors quan les protestes contra la Cimera Europea serviren com a pretext per visibilitzar la força de l'espai antagonista al barri, amb la campanya de "Sants contra l'Europa del Capital. Construïm alternatives". Aquella força cristal·litzà el juny de 2002, amb l'ocupació del districte de Sants per celebrar-hi una assemblea veïnal espontània durant una Audiència pública; i també durant la vaga general d'aquell any, on una columna molt activa de militants aconseguí aturar tota l'activitat productiva del barri. Ja al 2003, l'ABS participà de la Plataforma Veïnal contra l'Especulació, un seguit d'accions i mobilitzacions que denunciaren els Nyaps urbanístics (Can Batlló, Les Arenes...) però sobretot els ocasionats amb l'entrada del Tren d'Alta Velocitat (soterrament de les vies) i la hipotètica ampliació de l'Estació de Sants.

Poc després, la protesta es desbordà i prengué el relleu el massiu moviment del "No a la guerra!" el 2003 i l'esclat popular contra les mentides i muntatges del PP el 2004, que paradoxalment significaren, de cop, la fi del cicle de protesta. La força destituïent fou capturada pels engranatges de la política representativa, les mobilitzacions al carrer s'anaren apagant i gradualment la potència de l'antagonisme fou, o bé silenciada i reprimida mitjançant actuacions com la detenció del comando Bcn d'ETA o en part, recuperada o integrada pel govern d'esquerres ascendent i les institucions estatals. Era el que llavors s'anomenava la pinça marginalització-repressió/integració-recuperació. A partir de llavors, als col·lectius que no fos possible "recuperar" i neutralitzar, se'ls estigmatitzava i reprimia durament com en el cas dels 3 de Gràcia, i fins i tot amb penes de presó: com a en Jordi de Torà, els tres nois del 4O, l'empresonament de'n Ruben i l'Ignasi, el de'n Franki de Terrassa, el muntatge del 4F o el del kubotan. Tots ells, entre d'altres, víctimes propiciatòries i individualitzades de la persecució contra les idees polítiques autònomes. No vol dir que s'acabessin les lluites col·lectives, n'hi van haver moltes i de molt significatives: la lluita anti fòrum (2004), els tancaments a esglésies i centres socials pels drets de les persones migrants (2005), contra les ordenances del civisme (2006), les massives mobilitzacions de V de vivienda i el "No tindràs casa en la puta vida" (2006) o les lluites pel territori al llarg de tot el període, com les del Pla Caufec, el Forat de la Vergonya, Barceloneta o Bon Pastor. Però degut a la nova conjuntura política si que perderen la capacitat d'incidència que havien tingut uns anys abans.

A Sants durant aquella època també visquerem el nostre particular fi de cicle amb el desallotjament del CSOA Hamsa després de 128 dies de l'esforç i resistència numantina d'una gran part de gent del barri. Després d'una campanya de defensa molt intensa, el desallotjament es realitzà amb alevosia i traïdoria una matinada d'agost de 2004. La resposta i la ràbia no es feren esperar, immediatament, amb una marxa que culminà amb l'ocupació simbòlica de La Pedrera i a la tarda, amb una manifestació que acabà amb avalots i enfrontaments amb la policia. Pocs dies després es reocupà l'edifici, però la rehabilitació resultà impensable degut a la destrucció ocasionada per la propietat. Pocs mesos després, atacants anònims propiciaven un assalt contundent amb cóctels molotov contra la comisaria de la policia nacional al barri, que tingué la seva virulenta resposta repressiva amb l'empresonament de tres joves i el cas del 4O, al que al·ludim.¹⁶

De la mateixa manera que l'inici de la dècada de 1980 suposà l'expropiació de la política de base,

14 Per més informació sobre aquest cicle es recomana consultar les quatre edicions dels Anuaris del ContraInfos del 1998 a 2003, realitzats i editats pel Col·lectiu Zitzània. Es poden trobar al Centre de Documentació de La Ciutat Invisible.

15 El 2001 un contingent important de persones provinents de l'Ateneu Llibertari de Sants dels anys 70 entraren a l'Assemblea de Barri aportant la seva experiència i transformant també exponencialment la seva composició.

16 Després d'un procés judicial aquest joves, que havien sigut torturats i maltractats, foren absolts sense càrrecs. I sis policies de la Brigada Provincial d'informació-Grup VI de la Policia Nacional foren portats a judici per tortures.

la derrota somnifera dels moviments socials amb la seva captura institucional dels primers governs d'esquerres municipals. El 2004 suposà, tot i que amb menys intensitat, però si palpablement, certa desmobilització social en comparació amb els anys precedents, amb tot un cúmul d'actors socials que creieren, per oportunitat, seguir la corrent dels projectes del tripartit d'esquerres.

L'autogestió com a vertebració del contrapoder:

Fou llavors, en aquell moment de replegament, quan alguna gent del barri vam començar a cercar formules individuals i col·lectives per mantenir i preservar la capacitat d'autoorganització assolida, també en temps de reflux dels moviments. Com combinar la insurrecció i la quotidianetat per prolongar situacions de transformació social? La clau radicava, en primer lloc, en saber combatre la fragmentació de la vida, ja llegida pels situacionistes, que imposava el capitalisme. Per poder continuar amb la labor de crear pols d'antagonisme arreu, primer, calia destruir la segregació en àmbits separats (treball, oci, domèstic, polític) per tal de mantenir juntes la militància i la pròpia vida. O sigui, transformar les formes de vida quotidianes per poder passar al segon estadi, edificar espais col·lectius amb potencialitat econòmica i política mitjançant l'articulació de la cooperació social. Per això calia crear estructures que permetessin una labor productiva, política i personal al mateix temps, i aquí és quan començarem a crear projectes d'autoocupació, i després, més tard, les cooperatives. Esperonats per la necessitat d'autoorganitzar-nos també en el camp laboral i influenciats per experiències com les del projecte A alemany a la ciutat de Neustadt¹⁷, vam pensar que la única forma de mantenir la continuïtat de la comunitat de lluita que havíem creat era ideant projectes i vincles forts amb el territori. Construïnt estructures laborals que permetessin combinar en una sola esfera, el treball per sobreviure, el treball per fer política i el treball personal, tot vinculat en torn un territori concret, el nostre barri. Tant sols d'aquesta manera podíem repercutir la hipermobilitat laboral i residencial que imposen les noves formes de producció post-fordistes i terciaritzades i seguir amb la nostra tasca militant.

Aquest motor inicial ens propulsà a conèixer l'experiència cooperativa més a fons, tant a nivell d'organització i gestió productiva pel present i futur, però també com un referent passat amb un gran potencial de vinculació afectivo-política. Així, buscant entre els rastres d'alguns dels precedents històrics de les pràctiques de cooperació social al barri, desenterrarem la memòria del cooperativisme de consum proletari, com un moviment social de gran força i arrelament a casa nostra. Per tal de potenciar el cooperativisme autogestionari a l'actualitat, crearem el Projecte Barri Cooperatiu, com una tàctica comunicativa transversal per intentar estendre l'economia solidària, la intercooperació i aquesta forma de gestió col·lectiva que són les cooperatives en tots els àmbits econòmics.

La labor no és fàcil, la crisi econòmica però també política, fan que constantment se'ns plantegin nous reptes. En realitat, l'emergència del 15m també va agafar, en certa mesura, a contrapeu, a l'Assemblea de Barri de Sants, en un moment d'impasse i de debats interns, que va propiciar una tímida reacció col·lectiva davant les primeres ocupacions i acampada de Plaça de Sants. Tot i que molta gent de l'ABS si que hi participà a nivell individual, per moltes fou emocionant però també paradoxal, trobar-se de cop i volta, assemblees de 300 persones -una articulació efectiva d'Assemblea de Barri en funcionament- quan l'ordinària no acabava de rutllar.

Així doncs, el 15M obre un nou cicle de lluites també al barri, una nova fase d'aquesta llarga marxa cap a la transformació social que, curiosament, també porta 15 anys de funcionament. Caldrà saber vèncer les rigideses, aprendre a matar les velles estructures per a que puguin aflorar les noves. Tenir la paciència i l'art impossible de la transmissió de l'experiència, en temes que tant sols es poden aprendre per un mateix i a base d'equivocar-se. Caldrà ser el suficientment elàstics per poder mantenir vigents la infraestructura disponible i possibilitar la creació de noves formes d'autoorganització. Tenir cura de les condicions i de la capacitat de connectar discontinuïtats personals i col·lectives, compatibilització de ritmes i mantenir un equilibri en els rols.

Un cop més s'haurà de vetllar per la reproducció i generalització de la cooperació i

17 <http://www.sants.tv/?sec=1&fit=09090200301101>

autoorganització social enmig de la tempesta d'un món competitiu i capitalista. Com diria un vell cooperativista, caldrà avançar com els crancs, al revés i a contracorrent dels mals vents del capitalisme.

I, no en tinc cap dubte, es farà. Ho farem!